

Opinnäytetyö (AMK)
Hoitotyön koulutusohjelma
Kättilötyön suuntautumisvaihtoehto
2013

Liisa Aarnio & Tajja Hakonen

KÄTILÖOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA SAAMASTAAN TUESTA EETTISESSÄ OSAAMISESSA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma | Kätilötyön suuntautumisvaihtoehto

2013 | 34 sivua + 5 liitettä

Ohjaaja: Mari Berglund

Liisa Aarnio & Taija Hakonen

KÄTILÖOPIKSELIJOIDEN KOKEMUKSIA SAAMASTAAN TUESTA EETTISESSÄ OSAAMISESSA

Kätilöopiskelija kohtaa koulutuksensa aikana monia eettisiä ongelmia ja haasteita. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia kokemuksia kätilöopiskelijoilla oli saamastaan tuesta eettisessä osaamisessa, mistä kätilöopiskelijat olivat kokeneet saaneensa tukea ja miten eettisiä ongelmatilanteita oli käsitelty. Opinnäytetyö on osa Increasing Ethical Competence in Midwifery Education and Practice -projektia (INEC), jonka tavoitteena on lisätä eettistä osaamista kätilökoulutuksessa sekä tuottaa etiikan täydennyskoulutuspaketti kätilöille.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta. Opinnäytetyössä haastateltiin ryhmähaastattelujen avulla viittä viimeistä lukuvuottaan opiskelevaa kätilöopiskelijaa. Aineisto kerättiin toukokuussa ja syyskuussa 2013 teemahaastatteluilla. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Tulosten perusteella opiskelijat kokivat saaneensa pääsääntöisesti tukea eettiseen osaamiseensa. Tuen saaminen oli opiskelijasta itsestään, opettajasta ja ohjatun harjoittelun ohjaajasta riippuvaista. Opiskelijat saivat määrällisesti eniten tukea vertaisiltaan. Muita tuen lähteitä olivat perhe, ystävät, koulu ja ohjattu harjoittelu. Opiskelijat kokivat saaneensa koululta vähiten tukea, vaikka koulu tarjosi eettisen osaamisen peruspohjan.

Opiskelijat kokivat ohjatussa harjoittelussa kahdenkeskeisen keskustelun ohjaajan kanssa pääasialliseksi menetelmäksi ja ammattitaitoisen ohjaajan antaman esimerkin merkitykselliseksi. Laadukkaaksi ohjaukseksi koettiin tilanteiden läpikäyminen etu- ja jälkikäteen. Ohjatun harjoittelun tarjoama tuki koettiin hyödyllisimmäksi ja etenkin eettisesti haastavissa tilanteissa sitä olisi kaivattu lisää.

Tulosten perusteella ohjaajille tulee järjestää koulutusta opiskelijaohjauksen kehittämiseksi. Opiskelijoiden hyväksi havaitsemia menetelmiä pitää hyödyntää opiskelijoiden eettisen osaamisen tukemisessa. Opetus- ja ohjauskäytäntöjä on yhtenäistettävä ja etiikan opetusta tulee olla läpi kätilökoulutuksen.

ASIASANAT:

Kätilöopiskelija, kokemus, tuki, etiikka, eettinen osaaminen, INEC

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Nursing | Midwifery

2013 | 34 pages + 5 appendices

Instructor: Mari Berglund

Liisa Aarnio & Taija Hakonen

STUDENT MIDWIVES' EXPERIENCES OF THE SUPPORT THEY HAVE RECEIVED FOR ETHICAL COMPETENCE

Midwife students face many ethical dilemmas and challenges during their education. The purpose of this thesis was to find answers to questions like what kind of experiences midwife students had in support for ethical competence, from what source they had felt they had received the support and how ethical dilemmas had been processed. This thesis is part of a project called Increasing Ethical Competence in Midwifery Education and Practice (INEC). The purpose of the project is to increase ethical competence in midwifery education and to develop a pilot model of ethics for midwives' continuing education.

A qualitative research method was applied in this thesis. Five senior students were interviewed in groups. The research data was gathered in May and September 2013 using semi-structured interviews. The data was analyzed by content analysis.

Based on the results the students felt they generally received support for ethical competence. The amount of the support depended on the student, teacher and supervisor in supervised practice. Quantitatively the students got the best support from their peers. Other sources of support were family, friends, university and supervised practice. Although the university offered the basis of ethical competence the students felt they received the least support from the university.

Students experienced conversation with their supervisor to be the principal method in supervised practice and supervisor's given example to be significant. The students felt the quality of the mentoring was best when they were familiarized in the situation beforehand and the situation was evaluated afterwards. The support the students received from supervised practice was found to be the most valuable but in ethically challenging situations it could have been offered more often.

Based on the results education should be arranged for supervisors to develop mentoring. The methods students found to work the best should be used in supporting students' ethical competence. Teaching and mentoring practices have to be unified and ethical education should be a part throughout the midwifery education.

KEYWORDS:

Midwife student, experience, support, ethics, ethical competence, INEC

SISÄLTÖ

KÄYTETTY SANASTO	6
1 JOHDANTO	7
2 KÄTILÖOPISKELIJOIDEN EETTISEN OSAAMISEN TUKEMINEN	8
2.1 Kätilökoulutus ja kätilötyön etiikka	8
2.2 Eettisen osaamisen kehittyminen	9
2.3 Opiskelijoiden saama tuki	10
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	12
4 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN	13
4.1 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	13
4.2 Aineistonkeruumenetelmä	13
4.3 Tutkimusympäristö ja tutkimukseen osallistujat	13
4.4 Aineiston analyysi	14
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	15
5.1 Tahot, joista kätilöopiskelijat ovat saaneet tukea eettisessä osaamisessa	15
5.1.1 Vertaistuki, ystävät ja perhe tuen antajina	16
5.1.2 Koulu tuen antajana	16
5.1.3 Ohjattu harjoittelu tuen antajana	17
5.2. Eettisten ongelmatilanteiden käsittely	17
5.2.1 Käytössä olleet menetelmät	18
5.2.2 Onnistuneiksi koetut menetelmät	19
5.2.3 Menetelmät, joita toivottiin lisää	20
5.3 Opiskelijoiden saama tuki eettisesti haastavissa tilanteissa	20
5.3.1 Opiskelijoiden kokemus riittävästä ja riittämättömästä tuesta	21
6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	23
7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	25
8 KEHITTÄMIS- JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET	30
LÄHTEET	33

LIITTEET

- Liite 1. Hakupolku.
- Liite 2. Teemahaastattelurunko.
- Liite 3. Saatekirje.
- Liite 4. Suostumus tutkimukseen.
- Liite 5. Esimerkki aineiston analyysistä.

KUVIOT

- Kuvio 1. Tahot, joista kättilöopiskelijat ovat saaneet tukea eettisessä osaamisessa. 15
- Kuvio 2. Eettisten ongelmatilanteiden käsittely. 18
- Kuvio 3. Opiskelijoiden saama tuki eettisesti haastavissa tilanteissa. 21

KÄYTETTY SANASTO

Case-työskentely	Oppimismenetelmä, jossa yksittäiset osallistujat tai ryhmät esittelevät jonkin kuvitteellisen tai todellisen tapauskuvauksen, casen, jota työstetään keskustelun kautta. Keskustelun tarkoituksena on rakentaa selitysmalleja sekä edistää sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa oppimista. Tapauskuvakseen on tarkoitus luoda teoriapohjainen selitys. (Salovaara 2004.)
Learning café	Suomeksi oppimiskahvila. Opetusmenetelmä, jossa tila järjestetään kahvilan pöydiksi ja pöytiin annetaan erilaiset keskustelutehtävät. Kussakin pöydässä keskustellaan omasta aiheesta ja tasaisin väliajoin pienryhmä, kirjuria lukuun ottamatta, vaihtaa pöytää. (Ylitalo 2012, 54.)
PBL	Lyhenne englanninkielisestä termistä problem based learning eli ongelmaperustainen oppiminen. PBL on opetuksen metodi, jossa oppiminen perustuu ongelmaan ja sen käsitteelyyn. PBL vaatii opiskelijalta itseohjaavuutta sekä yhteistoinnallisuutta. (Poikela 2002, 24.)
Tutoriaali	Oppimistilanne, jossa hyödynnetään ongelmälähtöistä oppimista. Työskentely tapahtuu ryhmissä, joissa opiskelijoille on valittu erilaisia rooleja ja tilannetta seuraa tuutori. Oppimistehtävänä käytettävästä ongelmasta keskustellaan, jonka jälkeen jokainen opiskelija jatkaa asian tutkimista itsenäisesti. Lopuksi ryhmä kokoontuu yhteen jakaakseen tulokset. (Wood 2003.)

1 JOHDANTO

Kätilöopiskelija kohtaa koulutuksensa aikana monimuotoisia eettisiä ongelmia sekä haasteita (Berglund 2010, 47). Etiikan opetus on osa kätilökoulutusta (Turun ammattikorkeakoulu 2013a). Haastavia tilanteita ilmenee erityisesti ohjatuissa harjoitteluissa, joiden tarjoaman tuen opiskelijat kokevat tärkeäksi (Romppanen 2011, 189-190). Koska kätilöopiskelijan eettinen osaaminen on vasta kehittymässä, opiskelija tarvitsee tukea tällä alueella. Kehittyäkseen eettisessä osaamisessa, kätilöopiskelijan on saatava tukea eri tahoilta läpi koulutuksen. Opiskelijoiden kannalta on hyödyllistä, että käytetyt opetus- ja ohjausmenetelmät ovat mahdollisimman monipuolisia.

Opinnäytetyö on osa Increasing Ethical Competence in Midwifery Education and Practice -projektia (INEC). INEC on kolmivuotinen kansainvälinen hanke, joka toteutetaan Suomen, Viron ja Sveitsin välisenä yhteistyönä. INEC:n tavoitteena on lisätä eettistä osaamista kätilökoulutuksessa sekä tuottaa etiikan täydennyskoulutuspaketti kätilöille. Tavoitteet perustuvat lisääntyneisiin monimuotoisiin eettisiin ongelmiin ja haasteisiin kätilötyössä. (INEC 2013, 12-16.)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa viimeistä vuottaan opiskelevien kätilöopiskelijoiden kokemuksia saamastaan tuesta eettisessä osaamisessa. Lisäksi tavoitteena on saada selville, mistä opiskelijat ovat kokeneet saavansa tukea sekä miten ongelmatilanteita on käsitelty. Kerättyä aineistoa hyödynnetään kätilöopiskelijoiden etiikan osaamisen tukemisessa. Tulosten perusteella on tarkoitus kehittää kätilökoulutusta vastaamaan opiskelijan tarpeita etiikan osa-alueella.

2 KÄTILÖOPISKELIJOIDEN EETTISEN OSAAMISEN TUKEMINEN

Tässä osiossa tarkastellaan aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia ja avataan opinnäytetyössä esiintyviä keskeisimpiä käsitteitä, jotka on lihavoitu. Kirjallisuuskatsaus on jaettu kätilökoulutuksen ja kätilötyön etiikan, eettisen osaamisen kehittymisen sekä opiskelijoiden saaman tuen aihealueisiin. Aikaisempaa tutkittua tietoa kätilöopiskelijoiden kokemuksista saamastaan tuesta eettisessä osaamisessa on niukasti. Tämän vuoksi kirjallisuuskatsaus on laajennettu koskemaan kaikkia hoitotyön suuntautumisvaihtoehtoja.

Kirjallisuutta etsittiin CINAHL-, Google Scholar-, MEDIC- ja PubMed- tietokannoista. Hakuja tehtiin tammikuun ja lokakuun 2013 välillä ja niiden perusteella opinnäytetyöhön valikoitui 11 tutkimusta. Hakusanoina käytettiin erilaisilla yhdistelmillä seuraavia: kätilö, opiskelija, etiikka, eettisyys, eettinen, eettinen osaaminen hoitotyössä, hoitotyö, koulutus, ethics, midwife, student, value, nurse, mentor ja support. Hakusanat katkaistiin käyttäen tietokannan edellyttämiä merkkejä. Hakupolku on liitteenä 1. Muut opinnäytetyössä esiintyvät lähteet ovat löytyneet käsihakujen tuloksina.

2.1 Kätilökoulutus ja kätilötyön etiikka

Kätilökoulutus on ammattikorkeakoulututkinto, joka on laajuudeltaan 270 opintopistettä (op) ja kestoltaan neljä ja puoli vuotta. Tutkinnon suorittanut laillistetaan sekä sairaanhoitajaksi että kätilöksi. **Kätilöopiskelijoista** tulee valmistuttuaan seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen sekä naistentautien hoitotyön asiantuntijoita. Kätilötyön koulutusta määrittelee EU-direktiivi 2005/36/EY. Kätilökoulutukseen kuuluu 120 op **ohjattua harjoittelua**, joka on ammattitaitoisen henkilökunnan ja ammattikorkeakoulun opettajan ohjaamaa ja se toteutetaan hoitotyön yksiköissä. Opiskelijalla on tavallisesti yksi tai useampi nimetty **ohjaaja**. Ohjatussa harjoittelussa opiskelija kehittää hoitokäsityksiään ja taitojaan sekä syventää opiskelujen tavoitteita opintojen aikana. Ohjattua har-

joittelua määrittää valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista (A 352/2003). (Turun ammattikorkeakoulu 2013b.)

Opinnäytetyössä haastateltujen opiskelijoiden opetussuunnitelmaan kuuluu ensimmäisenä lukuvuonna 5 op:n eettisen toiminnan opintojakso, joka on jaettu hoitotyön arvo- ja tietoperustaan (3 op) sekä hoidon filosofiaan ja etiikkaan (2 op). Kätilöopinon neljäntenä ja viidentenä lukuvuonna opiskelijoilla on kätilötyön historian, etiikan, kulttuurin ja laadun opintojakso 4 op, joista jokainen osa-alue vastaa yhtä opintopistettä. Muissa opintokokonaisuuksissa ei ole mainintaa etiikasta. (Turun ammattikorkeakoulu 2013a.)

Etiikalla tarkoitetaan moraalifilosofiaa, joka selvittää mitä moraaliksi on ja miten moraalisia ongelmia ratkaistaan. Etiikan keskeiset kysymykset koskevat oikeutta ja vääryyttä sekä hyvyyttä ja pahuutta. (Repo 2009, 37.) Hoitotyön opiskelijat kohtaavat opintojensa aikana monenlaisia eettisiä ongelmia. (Brunou 2009, 107–108.) **Eettinen ongelma** syntyy, kun kahden tai useamman arvon välillä on ristiriita. **Arvot** ovat abstrakteja ja henkilökohtaisia käsitteitä, jotka auttavat ihmisiä arvioimaan tilanteita ja tekemään valintoja. (Juujärvi ym. 2007, 35). Eettiset ongelmatilanteet ovat monimuotoisia ja kohdistuvat muun muassa potilaan ja omaisten kohtaamiseen (Romppanen 2011, 164-165.) **Kätilötyön etiikalle** on tyypillistä koko perheen huomioonottaminen, mukaan lukien syntymätön lapsi (Leino-Kilpi 2009a, 198-200). Kätilötyön etiikkaa ohjaavat voimassa oleva lainsäädäntö, yleiset ohjeet sekä kätilötyön kansainväliset eettiset ohjeet (Suomen Kätilöliitto ry 2004).

2.2 Eettisen osaamisen kehittyminen

Eettinen osaaminen tarkoittaa herkkyyttä tunnistaa ongelmatilanteet ja kykyä toimia niissä (Juujärvi ym. 2007, 21; Leino-Kilpi 2009b, 61). Kätilöopiskelijoiden toimintaan liittyvät henkilökohtaiset sekä ammatilliset arvot, jotka kehittyvät opintojen edetessä (Pihlainen 2000, 113; Brunou 2009, 74; Özcan ym. 2012, 405–406). Arvojen kehittymiseen ammatillisemmiksi vaikuttaa opiskelijan oman toiminnan rajallisuuden tiedostaminen. Tämä myös edistää ammatillista kasvua. (Romppanen 2011, 178.)

Opiskelijan kasvu ammattiin opiskelujen aikana tapahtuu teoreettisten opintojaksojen, oppilaitoksissa tapahtuvien käytännön harjoittelujen sekä oikeissa työpaikoissa tapahtuvien ohjattujen harjoitteluiden kautta. Ammatillinen kasvu jatkuu kuitenkin vielä pitkään opintojen päätyttyä, jopa koko työelämän ajan. (Laine ym. 2009, 182-188.) Opiskelijoiden eettisten ongelmien havaitsemisen ja ratkaisemisen kehittymiseen ovat yhteydessä saatu opetus sekä omatoiminen tiedonhankinta (Brunou 2009, 86-87). Omia tunteita ja saatavilla olevaa tietoa refleктоimalla sekä ohjausta hyödyntämällä opiskelijat pystyvät kehittämään omaa toimintaansa. Lisäksi opiskelijan kehittämisessä auttavat roolimalleista ja moniammatillisesta yhteistyöstä oppiminen. (Romppanen 2011, 202.)

Eettiset ongelmanratkaisutaidot kehittyvät niin, että lähellä valmistumista olevat opiskelijat pystyvät havainnoimaan ja ratkaisemaan eettisiä ongelmatilanteita itsenäisesti. Oppimiskokemukset, kuten raskaudenkeskeytysten ja päihdeäitien hoito sekä omien virheiden huomioiminen, johtavat opiskelijan eettisen osaamisen kehittymiseen. Yleisesti opiskelijan eettiseen osaamiseen vaikuttavat ohjatut harjoittelut, teoreettinen opetus sekä omat arvot ja asenteet. Osa opiskelijoista kokee, että omilla arvoilla ja asenteilla on enemmän merkitystä eettiseen osaamiseen kuin koulun teoriaopetuksella. (Berglund 2010, 47).

Opiskelijoiden ongelmanratkaisutaidot kasvavat ongelmien ratkomisen myötä siten, että opiskelijat, jotka ratkaisevat eettisiä ongelmia päättäväisesti arvioivat itsensä melko hyväksi ongelmanratkaisijoiksi. Myös opiskelijan hyvä itsetietoisuus parantaa ongelmanratkaisukapasiteettia ja lisää objektiivisuutta. (Altun 2003, 580.) Onnistuneet hoitokokemukset lisäävät opiskelijan itseluottamusta ja rohkeutta itsenäiseen päätöksentekoon ja kannustavat potilaan hoidon laadun kehittämisessä (Romppanen 2011, 218).

2.3 Opiskelijoiden saama tuki

Koulutuksensa ajan opiskelija saa ohjausta ja tukea eettisessä osaamisessa opettajiltaan sekä harjoittelupaikan ohjaajalta ja muilta työntekijöiltä (Kyngäs ym. 2007, 154–155; Rinne 2011, 54-55). Hoitotyön opiskelijat kokevat ohjauksen ja tuen saamisen ohjatussa harjoittelussa hyvin tärkeäksi (Romppanen

2011, 189-190). Perheen, ystävien ja kanssaopiskelijoiden tuki koetaan merkittävämmäksi kuin koulun tarjoaman tuki (Lauder ym. 2008, 1865). On tärkeää, että etiikan opetukseen ja tuen antamiseen kiinnitetään huomiota (Lauder ym. 2008, 1859; Sutcliffe 2011, 39; Church & Ekberg 2012, 7).

Ohjatussa harjoittelussa ohjaajan keinoja auttaa opiskelijaa kehittämään päätöksentekotaitojaan on tutkittu. Ohjaajan ja opiskelijan ääneen ajattelu sekä potilaan hoitoon liittyvien kysymysten esittäminen edistävät opiskelijan oppimista. Ongelmalähtöisen toimintasuunnitelman teko (**briefing**) sekä tilanteen läpikäyminen jälkikäteen (**debriefing**) on nähty hyödyllisenä opiskelijan eettisen osaamisen tukemisessa. (Ness 2010, 41-46.) Työyksikön tulisi tarjota jatkuvasti työntekijöilleen koulutusta ja keskustelua etiikkaan liittyen, jotta hoitotyön eettisiä ohjeita osattaisiin noudattaa (Sutcliffe 2011, 39; Church & Ekberg 2012, 7.)

Hoitotyön opettaja toimii roolimallina opiskelijoille. Opiskelijat arvioivat opettajien tuntevan hyvin ammattieettiset periaatteet. Kuitenkin opiskelijoiden mielestä opettajien ammattieettisessä toiminnassa on puutteita. (Rinne 2011, 54-55.) Opettajat, jotka arvioivat oman etiikan tietämyksensä riittäväksi opettivat eettisiä ohjeita enemmän kuin opettajat, jotka arvioivat tietonsa vähemmän riittäviksi. Etiikan opetus hoitotyössä vaatii kehitystä, jotta se olisi monipuolista. (Numminen 2010, 92.) Altun (2003, 583) tutkimuksessaan ehdottaa ongelmaratkaisuprosessin opettamista osana teoriaopetusta. Lisäksi arvojen tukeminen auttaa oppimaan ongelmanratkaisutaitoja. Opiskelijoiden ja opettajien välisen vuorovaikutuksen tulee olla avointa, mikä auttaa opiskelijoita käsittelemään arvoja.

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tavoitteet perustuvat lisääntyneisiin monimuotoisiin eettisiin ongelmiin ja haasteisiin kättilötyössä. Opinnäytetyön tulosten perusteella on tarkoitus kehittää kättilökoulutusta vastaamaan opiskelijan tarpeita etiikan osalla. Tutkimuskysymykset perustuvat opinnäytetyön tarkoitukseen ja tavoitteisiin. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 75; INEC 2013, 12-16.)

Opinnäytetyössä kartoitetaan viimeistä vuottaan opiskelevien kättilöopiskelijoiden kokemuksia saamastaan tuesta eettisessä osaamisessa. Tavoitteena on saada selville, minkälaista tukea kättilöopiskelijat ovat kokeneet saaneensa, mistä he ovat kokeneet saaneensa tukea sekä miten eettisiä ongelmatilanteita on käsitelty.

Päätutkimuskysymys on:

- Minkälaisia kokemuksia kättilöopiskelijoilla on saamastaan tuesta eettisessä osaamisessa?

Alatutkimuskysymykset ovat:

- Mistä kättilöopiskelijat ovat kokeneet saaneensa tukea?
- Miten eettisiä ongelmatilanteita on käsitelty?

4 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tutkimusmenetelmä valittiin tutkittavan aiheen ja tarkoituksen mukaan. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen eli laadullinen lähestymistapa, sillä tutkimuskysymyksissä korostuvat tutkittavan joukon, eli kättilöopiskelijoiden, kokemukset, tulkinnat, käsitykset ja näkemysten kuvaus. (Aira & Seppä 2010, 805; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 49.)

Aineiston keruu toteutettiin ryhmähaastattelulla, joka on tehokas tapa kerätä aineistoa. Haastattelut nauhoitettiin ja niistä tehtiin muistiinpanoja. Tarkoituksena oli saada mahdollisimman monipuolista tietoa kättilöopiskelijoiden kokemuksista. Hyvin toteutuessaan ryhmähaastatteluun osallistujat soveltavat haastattelutilanteeseen arkielämästä tuttua ryhmän vuorovaikutustilanteen kehitystä. Ryhmähaastattelu antaa haastattelijoille myös mahdollisuuden esittää tarkennuksia epäselviksi jääneistä seikoista. (Aira & Seppä 2010, 806; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 95; Alasuutari 2011, 151-152.)

4.2 Aineistonkeruumenetelmä

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelurunkoa, jonka avulla etsittiin vastauksia etukäteen asetettuihin tutkimuskysymyksiin (Liite 2). Haastattelun aihepiirit ja teemat olivat etukäteen määritetyt, mutta kysymysten tarkka muoto ja esittämisjärjestys muotoutuivat haastattelun toteutuessa. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 97; Hirsjärvi ym. 2012, 208.) Ensimmäisessä haastattelussa noudatettiin liitteenä olevan haastattelurungon teemajärjestystä, mutta toisessa haastattelussa teemojen A ja B esitysjärjestystä koettiin luontevaksi vaihtaa.

4.3 Tutkimusympäristö ja tutkimukseen osallistujat

Ryhmähaastattelut toteutettiin tutkimussuunnitelman ja -luvan hyväksymisen jälkeen erään yliopistollisen keskussairaalan tiloissa. Haastateltavina toimi

opinnäytetyön tehtävänannon mukaisesti viimeistä vuottaan opiskelevista kättilöopiskelijoista muodostunut otanta. Yhteyshenkilöön ja haastateltaviin oltiin yhteydessä ajan ja paikan sopimiseksi sähköpostitse. Haastattelut tapahtuivat viikoilla 22 sekä 36. Haastattelutilana toimi kummallakin kerralla toimistohuone, jossa istuttiin haastateltavien kanssa ringissä. Ensimmäiseen haastatteluun osallistui kolme kättilöopiskelijaa ja sen kesto oli 58 minuuttia. Toisessa haastattelussa opiskelijoita oli kaksi ja kestoltaan se oli 22 minuuttia.

4.4 Aineiston analyysi

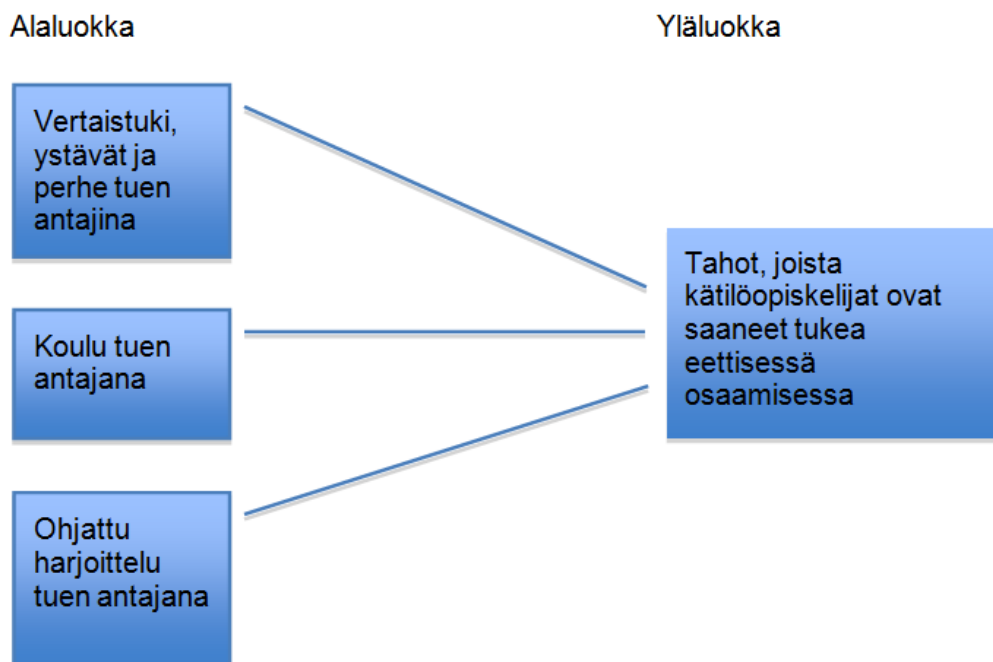
Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä, jonka suoritettiin kesän ja alkusyksyn 2013 aikana. Aluksi nauhoitettu haastattelu kirjoitettiin tekstiksi eli aineisto litte- roitiin. Aineisto tiivistettiin niin, että siitä kävi selkeästi ilmi tutkittava ilmiö ja mahdolliset ilmiöön liittyvät muut tekijät sekä niiden väliset yhteydet. Analyysi eteni pelkistämisen, ryhmittelyn ja abstrahoinnin mukaan vaiheittain. Aineiston pelkistäminen tarkoittaa tutkimuksen mukaisien kysymysten esittämistä ja saatujen vastausten pelkistettyä ilmaisua. Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmitel- tiin pelkistettyjen ilmaisujen erilaisuuksia ja yhtäläisyyksiä silmälläpitäen luokik- si, joille annettiin niiden sisältöä kuvaavat nimet. Lopuksi saaduista luokista yh- distettiin sisältöjen mukaan yläluokkia eli ryhmitellyt luokat abstrahoitettiin. (Kank- kunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 132-135; Janhonen & Nikkonen 2003, 23- 29.) Esimerkki aineiston analyysistä liitteessä 5.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Seuraavassa opinnäytetyön tulokset esitetään sisällönanalyysissä muodostuneiden luokkien mukaan. Lukujen otsikot ovat nimetyt analyysissä muodostettujen yläluokkien mukaisesti. Alaotsikot vastaavat alakategorioiden nimiä. Kunkin luvun alussa esitetään taulukko analyysin tuloksena nimetyistä ylä- ja alakategorioista. Tutkimustulosten yhteydessä on suoria lainauksia haastattelusta. Lainauksien loppuun on merkitty haastateltu opiskelija kirjaintunnisteella A-E.

5.1 Tahot, joista kättilöopiskelijat ovat saaneet tukea eettisessä osaamisessa

Opiskelijat mainitsivat eettisen osaamisen tuen lähteiksi vertaistuen, ystävät, perheen, koulun ja ohjatun harjoittelun.

Kuvio 1. Tahot, joista kättilöopiskelijat ovat saaneet tukea eettisessä osaamisessa.

5.1.1 Vertaistuki, ystävät ja perhe tuen antajina

Haastatteluissa opiskelijat mainitsivat eri tahoja, joista olivat kokeneet saaneensa tukea opintojensa aikana. Luokkakavereiden sekä ystävien, jotka työskentelevät tai opiskelivat hoitoalalla, koettiin yksimielisesti antaneen määrällisesti eniten tukea. Opiskelijat kokivat, että vertaistuen avulla kokemuksia pystyttiin jakamaan ja keskustelua syntyi runsaasti harjoittelujen aikana sekä niiden päätyttyä.

”Sellanen vertaistuki, sellanen mitä saa toisilta harjoittelijoilta ja luokkakavereilta, sellanen on ehkä ollu kaikista merkittävin.” (opisk. D)

Koulun ulkopuoliset ystävät sekä opiskelijoiden oma perhe tukivat opiskelijoiden eettistä osaamista niiltä osin, miltä opiskelijat olivat voineet keskustella eettisistä ongelmista rikkomatta salassapitovelvollisuuttaan. Myös kasvatuksen koettiin vaikuttavan kykyyn reagoida eettisiin ongelmatilanteisiin.

”...sit myöskin tavallaan ehkä myös kasvatusta vaikuttaa, se kotoota tuleva, vanhemmilta, et miten he ajattelee, mikä maailmankatsomus heillä on tavallaan.” (opisk. B)

Toiset opiskelijat kokivat tuen hoitoalan ulkopuolisilta ystäviltä hyödylliseksi sen tuomien uusien näkökulmien vuoksi. Toiset taas korostivat vertaistuen merkitystä, sillä he kokivat, etteivät eri alalla työskentelevät henkilöt ymmärrä hoitoalan terminologiaa ja toisaalta samalla alalla olevien kokemuksiin oli helppo samaisua.

5.1.2 Koulu tuen antajana

Opiskelijat kokivat saaneensa peruspohjan etiikan osaamisellensa koulun tarjoamista opintojaksoista. Koulussa eettisiä asioita oli pohdittu erilaisten menetelmien muodoissa sekä tehty kirjallisia töitä etiikkaan liittyen. Opiskelijat kertoivat yksimielisesti saaneensa vähiten tukea koululta vaikka uskoivat koulun antavan tukea pyydettyä. Tuen hakeminen koululta koettiin raskassoutuiseksi ja koulun tarjoama tuki nähtiin lähinnä teoreettisena.

”...kurseista, vaikka ne onkin ollu vähäsiä, niin kyllä niistä on saanu sellasen peruspohjan siihen eettiseen osaamiseen...” (opisk. B)

”Kyl koululta varmaan apua saa, mut ei välttämättä kovin akuutisti ja tuntuu et se vois olla vähän raskassoutuista.” (opisk.E)

Lisäksi opettajia ei koettu helposti lähestyttävänä eikä heillä koettu olevan riittävästi aikaa eettisien ongelmatilanteiden läpikäymiseen opiskelijoiden kanssa. Kuitenkin opiskelijat kokivat opettajien antaman tuen hyödylliseksi, sillä opettajilla katsottiin olevan kyky nähdä asiat neutraalisti monelta kantilta.

5.1.3 Ohjattu harjoittelu tuen antajana

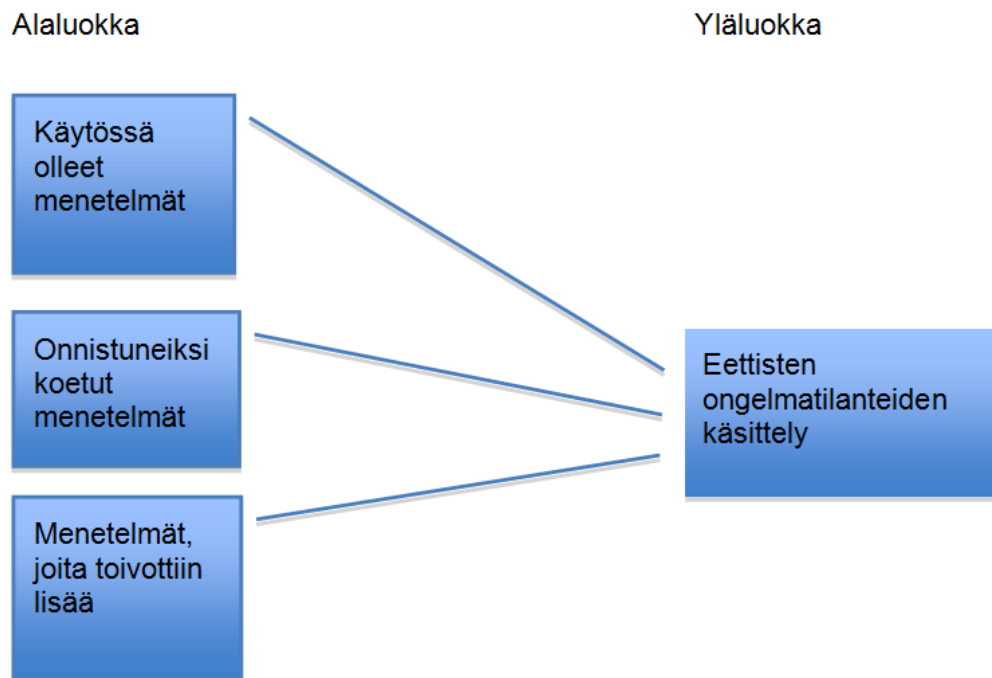
Opiskelijat kokivat, että ohjatusta harjoittelusta sai pääsääntöisesti tukea eettiseen osaamiseen ja harjoittelun kestoon nähden eettisiä asioita pohdittiin riittävästi. Opiskelijat saivat esimerkin avulla tukea ammattitaitoisilta ohjaajilta, jotka pohtivat eettisiä asioita ja suhtautuivat empaattisesti potilaisiin. Tuen laatu ja määrä olivat kuitenkin ohjaajista riippuvaisia; hyväksi koetulta ohjaajalta opiskelijat kokivat saaneensa riittävästi tukea, kun taas heikommat ohjaustaidot omaavalta ohjaajalta tukea oli saatu niukasti. Haastatteluista kävi ilmi, ettei ohjaajan tarvinnut omata pitkää työkokemusta tarjotakseen laadukasta tukea opiskelijalle. Harjoittelun ohjaajilta saama tuki koettiin hyödyllisimmäksi ja tämän vuoksi etenkin eettisesti haastavissa tilanteissa sitä olisi toivottu enemmän.

”Ehkä enemmän sitten kun on ollu näitä vaikeita tilanteita, ehkä siinä se ohjaaja olis voinu olla aktiivisempi...” (opisk. A)

Opiskelijat arvostivat ohjaajien kykyä nähdä asiat kokonaisvaltaisesti ja kokivat hyödylliseksi ohjaajilta saamiaan vinkkejä ja ohjeita. Ohjatussa harjoittelussa opiskelijat kokivat saaneensa tukea koko osaston hoitohenkilökunnalta. Kuitenkin lääkäreiden antama tuki koettiin erittäin vähäiseksi, jopa olemattomaksi.

5.2. Eettisten ongelmatilanteiden käsittely

Haastattelun opiskelijat käsittelivät eettisiä ongelmatilanteita erilaisten menetelmien avulla. Opiskelijat mainitsivat menetelmiä, jotka olivat kokeneet onnistuneiksi ja joita toivottiin lisää.

Kuvio 2. Eettisten ongelmatilanteiden käsittely

5.2.1 Käytössä olleet menetelmät

Opiskelijat kertoivat käsittelevänsä eettisiä asioita monipuolisesti. Kaikki opiskelijat sanoivat käsitelleensä eettisiä ongelmatilanteita yksin pohtien sekä muiden kanssa keskustelemalla. Toiset pohtivat eettisesti haastavia tilanteita hyvinkin paljon vapaa-ajallaan.

”Mä oon kans tosi puhelias ja ehkä varsinkin vanhemmiten tullu sellaseks et mä pähkäilen aika paljon juttuja ja menetän ihan yönianikin sillä pähkäilemisellä. Kyl mä niitä puhunkin.” (opisk. C)

Lisäksi opiskelijat kokivat hyötyvänsä harjoittelupaikan yhteisissä tiloissa käydystä yleisistä keskusteluista. Hoitohenkilökunnan keskustelun seuraaminen opetti opiskelijoita kehittämään omaa eettistä osaamistaan sekä konkretisoi tapoja joilla kätilöt työstivät eettisiä ongelmatilanteita. Pääsääntöisenä menetelmänä ohjatussa harjoittelussa oli käytetty kahdenkeskeistä keskustelua ohjaajan kanssa. Ammattitaitoisen ohjaajan antama esimerkki koettiin merkitykselliseksi.

”...kanslia tai sosiaalityötä... niissä aika usein on sellaisia tilanteita joissa käydään jotain tilannetta läpi. Se voi olla hyvin semmonen missä ite ei varsinaisesti edes

osallistu koko potilaan hoitamiseen mut tavallaan sit kuulee ja oppii ja saa sillai tavallaan kokemusta sit kuitenkin.” (opisk. A)

”...itse asiassa tosi paljon (oppi) siin semmosesta keskustelun tarkkailusta ja millä tasolla ne ihmiset keskustelee ja miten ne on hoitanut...” (opisk. C)

”...ammattitaitoiset ohjaajat...heiltä oon saanu esimerkin avulla tukea.” (opisk.E)

Koulu tarjosi opiskelijoille teoriaopetuksessaan erilaisia menetelmiä eettisten ongelmatilanteiden käsittelyyn. Opiskelijat korostivat haastattelussa erityisesti case- ja learning café -menetelmiä. Muita koulussa käytettyjä menetelmiä olivat teoriaopetuksen lisäksi tutoriaali, itsenäiset pohdintatehtävät, oppimispäiväkirjan pitäminen sekä ajatuskartan piirtäminen. Harjoittelun jälkeinen palautetunti sekä opettajajohtoinen keskustelu ja omien kokemusten esiintuominen opintojaksoilla olivat myös olleet käytössä. Lisäksi opiskelijat olivat kehittäneet eettistä osaamistaan oman pohdintansa sekä ajatusten vaihtamisen avulla.

5.2.2 Onnistuneiksi koetut menetelmät

Opiskelijat mainitsivat onnistuneiksi menetelmiksi learning café:n, oppimispäiväkirjan, etiikan itsenäisen tehtävän sekä koulun järjestämän ohjatun harjoittelun jälkeisen palautetunnin. Caset ja ongelmalähtöinen työskentely (PBL) koettiin erityisen onnistuneiksi menetelmiksi eettisesti haastavien tilanteiden käsittelyssä. Yleisesti opiskelijat pitivät etiikan opintokokonaisuuksia hyödyllisinä.

”...etiikassa oli niin hyödyllinen toi learning cafe... keskustelu oli niin hyvää.” (opisk. C)

”Joo niin tota älyttömän hyviä caseja” (opisk. C)

”... PBL...siis ne oli aika työläitä, mutta oli ne ihan hyödyllisiä...” (opisk. E)

Opiskelijat kokivat eettisistä ongelmatilanteista keskustelun helpottaneen oloa. Oma pohdinta toteutustavasta riippumattomana koettiin kasvattavana. Merkitykselliseksi menetelmäksi koettiin kahdenkeskeinen keskustelu ohjaajan kanssa sekä ohjaajan antaman esimerkin seuraaminen. Opiskelijat toivat myös erikseen esille kaikkien tuen lähteiden muodostaneen yhdessä parhaan kokonaisuuden.

”Mul on sellanen olo et se on kokonaisvaltainen, siis kaikki yhdessä. Et tavallaan se et sä saat silt ohjaajalta ehkä jotain ainakin pientä tukea sitte ja sit sä voit keskustella sen jälkeen vaikka opiskelijatovereiden kanssa niinku näin ja sit tulee pohjalle se koulusta opittu juttu.” (opisk. B)

5.2.3 Menetelmät, joita toivottiin lisää

Opiskelijat toivoivat etiikan kursseille lisää caseja ja toiset opiskelijat olivat sitä mieltä, että niiden hyödyllisyyden vuoksi caseit voisivat jopa korvata etiikan itsenäisen tehtävän. Toisaalta itsenäisten tehtävien katsottiin olevan hyödyllisiä, vaikka ne eivät olisikaan kovin laajoja. Ajatuskarttojen vaihtaminen ja niistä keskusteleminen nähtiin myös yhdeksi mielekkääksi oppimismenetelmäksi. Itsereflektiota esimerkiksi oppimispäiväkirjan muodossa toivottiin enemmän. Haastattelusta kävi ilmi harjoittelupaikoissa käytössä olleen purkutilaisuuden hyödyllisyys. Opiskelijat muistelivat purkutilaisuuden tarkoittavan mahdollisuutta käydä eettisiä ongelmatilanteita läpi muun muassa sairaalapapin ja -psykologin kanssa.

”Etiikan kurssilla olis voinut olla enemmänkin caseja.” (opisk.B)

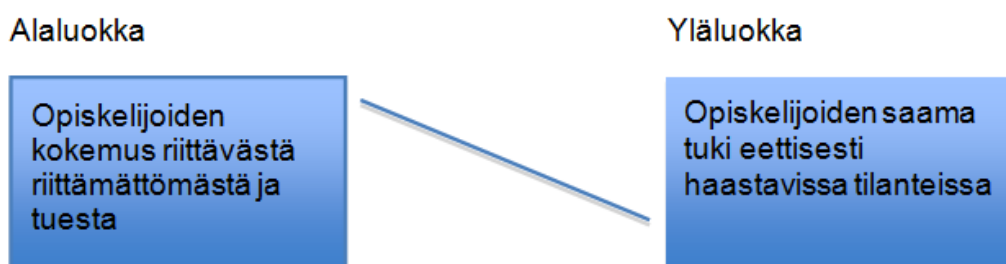
Opiskelijat toivoivat lisää eettistä pohdintaa ohjaajan kanssa ennen hoitotilanteeseen menoa. Myös tilanteen läpikäyminen jälkikäteen esimerkiksi päivän, kahden kuluttua koettiin tarpeelliseksi oman eettisen kehityksen kannalta.

”Ehkä parhaissa tapauksissa, kun voi aatella, että saa laadukasta ohjausta niin niitä tilanteita käydään vähän jo etukäteen läpi...” (opisk. A)

”...debriefingi, et istutaan alas ja mietitään miltä tää nyt tuntuu. Ei ehkä sinä samana päivänä, mut seuraavana tai sitä seuraavana.” (opisk. C)

5.3 Opiskelijoiden saama tuki eettisesti haastavissa tilanteissa

Opiskelijoiden saama tuki eettisesti haastavissa tilanteissa vaihteli riittävästä riittämättömään tukeen.

Kuvio 3. Opiskelijoiden saama tuki eettisesti haastavissa tilanteissa.

5.3.1 Opiskelijoiden kokemus riittävästä ja riittämättömästä tuesta

Pääsääntöisesti opiskelijat kokivat saaneensa tukea eettiseen osaamiseen. Kuitenkin on hyvin paljon opiskelijasta itsestään kiinni, kuinka paljon eettisiä asioita pohditaan. Ilmeni, että on opiskelijakohtaista, mistä opiskelijat kokivat saaneensa tukea. Opettajasta ja ohjaajasta riippuen saatu tuki oli koettu hyvin laadukkaaksi tai vastaavasti heikoksi.

”Riippuu millä osastolla on ollut ja ohjaajista, millanen se ohjaussuhde on ollut.” (opisk. C)

”...et riippuu ihan opettajastakin jopa, et kuin paljon on tunneilla otettu kantaa tälaseen... tykkääkö opettaja ottaa niitä esiin ja semmost.” (opisk. D)

”Se on hirveesti sen ohjaajan persoonasta kiinni, et jos osuu joku oikeen erinomainen ohjaaja, niin sit se tukee tosi paljon, mut sit jos päinvastanen, niin vaikutuskin on päinvastanen.” (opisk. E)

Toiset opiskelijat kertoivat, että ohjaajilta oli välillä vaikea saada tukea. Ohjaaja saattoi tarjota apua, muttei aktiivisesti ehdottanut eettisen tilanteen läpikäyntiä. Haastattelusta kävi myös ilmi, että vaikka opiskelijat ottivat ohjatussa harjoittelussa esille haastaviksi kokemiaan eettisiä tilanteita, ne saatettiin toisinaan sivuuttaa. Yksimielisesti opiskelijat kokivat poikkeuksetta joutuneensa pyytämään apua eettisten tilanteiden läpikäymiseen harjoittelussa.

Koululta opiskelijat eivät osanneet pyytää tukea. Lisäksi opiskelijat kokivat, ettei opettajilla ollut riittävästi aikaa ja resursseja erilliseen eettiseen keskusteluun opiskelijoiden kanssa. Toisaalta eettisiä ongelmatilanteita oli saatettu sivuta muissa opiskelijan ja opettajan kahdenkeskeisissä tapaamisissa.

”Se on hyvin paljon siitä opiskelijasta itsestään kiinni, kuin paljon hän ottaa esille sitä asiaa, et kuin paljon hän tuo esille omia ajatuksiaan, tai kuin paljon on pohtinut omalla vapaa-ajallaan tai siinä työtä tehdessä tai kuin paljon ne vaivaa sua itteään ja kuin paljon sä haluat ite kysellä.” (opisk. C)

”Ei oo kyl kans tarjottu, että ehkä enemmän ehkä niin, että kysytään, että olisko sulla jotain, mistä haluaisit jutella. Et onneks on ollu näin, mut ei oo erikseen ollu mitään eettistä puolta käyty mitenkään tai ei oo ohjaajan puolelta tullu sitä alotetta, että käydään läpi jotain eettistä asiaa.” (opisk. A)

”Mut oon samaa mieltä, et on pitänyt pyytää enemmän ja on pitänyt itse ottaa asioita esille, et ei multakaan oo koskaa kysyty, et haluukko jutella, ne on ne paikalliset istutaan alas väliarvioinnissa ja loppuarvioinnissa et ei kauheesti mitään viikottaisia keskusteluita tapauksista tai tälläsista potilastapauksista.” (opisk. B)

On kuitenkin ollut tilanteita, joissa opiskelijat ovat kokeneet ohjaajan tukeneen heitä hyvin ottamalla opiskelijan huomioon. Tällainen ilmeni esimerkiksi opiskelijan hoidettua raskaudenkeskeytystä, joka koettiin yleisesti eettisesti haastavaksi. Muita eettisiä ongelmatilanteita olivat potilaan puutteellinen intimiteettisuoja sekä itsemääräämisoikeus. Opiskelijat kertoivat, että potilaiden yksityisyyttä ja intimiteettiä ei aina kunnioiteta. Opiskelijat kokivat ongelmalliseksi, etteivät potilaat saaneet riittävästi tietoa sairaudestaan tai sen hoidosta sekä tavoitteista. Hoitohenkilökunnan heikko tiedonkulku aiheutti opiskelijoiden mielestä eettisiä ongelmatilanteita. Myös päihde- ja mielenterveyspotilaiden kanssa työskentely sekä eriävät imetysohjauskäytännöt aiheuttivat eettistä pohdintaa.

Toiset opiskelijat kokivat, etteivät olleet vielä kohdanneet suurempia eettisiä ongelmia vähäisen työkokemuksen vuoksi. Toisaalta opiskelijat osasivat tuoda monipuolisesti esille eettisiä ongelmatilanteita. Yleisesti opiskelijat kokivat etiikan kulkevan läpi opiskelun, ja etiikan sisällyttäminen osaksi kaikkia opintokokonaisuuksia katsottiin suotuisaksi. Etiikan riittävydestä ajateltiin niin, ettei sen osuutta ainakaan tulisi vähentää opintokokonaisuuksista.

” Etiikka teemana kulkee kuitenkin läpi opiskelun. Et ei sitä ainakaan tule vähentää. Et eettistä pohdintaa on hyvä sisällyttää eri aihealueisiin.” (opisk.E)

6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Hyvä tieteellinen käytäntö määrittää tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta. Tämän opinnäytetyön kaikissa vaiheissa on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä kunnioittamalla rehellisyyden, yleisen huolellisuuden ja tarkkuuden periaatteita. Avoimuus ja vastuu ovat määrittäneet työn tulosten julkaisua. (Kuula 2006, 34-35; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Opinnäytetyölle on myönnetty tutkimuslupa.

Luotettavuutta määrittävät kvalitatiivisen tutkimuksen uskottavuus ja siirrettävyys. Uskottavuus näkyy työssä luokittelun kattavuutena sekä kuvattun analyysin selkeytenä. Tutkimus on siirrettävissä eli se on kuvattu niin tarkasti, että toinen tutkija kykenee seuraamaan vaihe vaiheelta tutkimuksen kulkua. Tämä tarkoittaa, että haastattelutilanne virhetulkintoineen, kerätty aineisto, sen analyysi sekä tulokset ovat selkeästi esitetyt. Aineiston luotettavuutta lisäävät tulosten ohessa esitetyt kuviot luokittelun ylä- ja alakategorioista sekä liitteet, jotka sisältävät esimerkiksi käytetyn teemahaastattelurungon. Tutkimuksen tulosten luotettavuutta lisäävät haastateltavien suorat lainaukset, jotka on pyritty valitsemaan kattavasti koko aineistosta. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 160; Hirsjärvi ym. 2012, 232.)

Ryhmähaastattelun hyväksi puoleksi koettiin avoin ja rento ilmapiiri, jossa haastateltavat saivat lisäajatuksia toisiltaan. Tämä monipuolista keskustelua. Toisaalta ryhmän mielipiteet saattoivat vaikuttaa yksilön esiintuomiin kommentteihin. Opinnäytetyön tekijöiden kokemattomuus on voinut heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Kokeneempi haastattelija olisi esimerkiksi osannut tehdä enemmän tutkimusta hyödyttäviä lisäkysymyksiä. Kuitenkin se, että opinnäytetyön tekijöitä on kaksi, lisää luotettavuutta monipuolisten näkökulmien vuoksi. (Alasuutari 2011, 155.)

Haastatteluista ensimmäinen oli kevätlukukauden lopussa ja sen kesto oli 58 minuuttia, kun taas toinen haastattelu pidettiin alkusyksystä ja se kesti 22 minuuttia. Haastatteluiden eri ajankohdat ja pituudet ovat osaltaan vaikuttaneet

aineistoon. Keväällä opiskelijoilla oli koulussa ollut kätilötyön etiikkaa käsittelevä opintojakso, joka saattoi vaikuttaa siihen, että opiskelijoilla heräsi runsaasti ajatuksia aiheeseen liittyen. Syksyn haastattelu oli puolestaan heti kesäloman loputtua, jolloin kevään etiikan opintojaksosta oli jo enemmän aikaa. Haastateltavien motivoituneisuus aiheeseen on osaltaan voinut vaikuttaa sekä lisäävästi että vähentävästi aineiston määrään ja laatuun.

Anonymiteetin suojele liittyä keskeisesti hoitotieteellistä tutkimusta ohjaaviin eettisiin ohjeisiin, joissa kehoitetaan tutkijaa suojelemaan tutkittavien yksityisyyttä mahdollisimman hyvin. Helsingin julistuksen ja American Nurses Associationin julkaisemien eettisten ohjeiden mukaisesti opinnäytetyöhön osallistuvia informoitiin etukäteen suullisesti ja kirjallisesti opinnäytetyön tarkoituksesta ja tavoitteista. Kirjallisesti annetussa saatekirjeessä kerrottiin myös anonymiteetin säilymisestä sekä mahdollisuudesta keskeyttää tutkimukseen osallistuminen kaikissa tutkimuksen vaiheissa. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 173-177.) Lisäksi haastateltavat allekirjoittivat kirjallisen suostumuksen tutkimukseen. Saatekirje ja suostumus tutkimukseen –lomake ovat liitteinä 3 ja 4. Haastattelunauhut sekä –litteroinnit tuhottiin opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kättilöopiskelijoiden kokemuksia saamaan tuesta eettisessä osaamisessa. Tutkimuksessa on tarkasteltu opiskelijoiden kokemuksia tuen lähteiden sekä eettisten ongelmatilanteiden käsittelytapojen kautta. Koska tutkimus koostuu viiden opiskelijan kokemuksista, tulokset eivät ole yleistettävissä. Kuitenkin tulokset ovat suuntaa-antavia ja tukevat osittain aikaisempia tutkimustuloksia. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan kehittää kättilökoulutusta vastaamaan opiskelijoiden tarpeita etiikan osa-alueella.

Kuten aikaisemmista tutkimuksista (mm. Brunou 2009, Berglund 2010) käy ilmi, hoitotyön opiskelijat kohtaavat opintojensa aikana monenlaisia eettisiä ongelmia. Kättilöopiskelijat mainitsivat potilaan asemaan ja oikeuksiin liittyviä tilanteita, joihin opiskelijat olisivat kaivanneet enemmän tukea. Opiskelijat toivat esiin kykynsä tunnistaa eettisesti haastavia tilanteita ja sen, etteivät ohjaajat aina havainneet samassa määrin tilanteeseen liittyvää eettistä näkökulmaa. Tämä saattaa johtua siitä, että opiskelijat kohtaavat monet asiat ensimmäistä kertaa, kun taas ohjaajalle tilanne on jo entuudestaan tuttu. Myös koulu kannustaa opiskelijoita tunnistamaan eettisiä tilanteita ja kehittämään eettistä osaamistaan. Tämän seurauksena opiskelijat havainnoivat aktiivisesti kättilötyöhön liittyviä eettisiä tilanteita.

Opiskelijat saavat tukea useasta eri lähteestä, mikä on tämän opinnäytetyön lisäksi käynyt ilmi myös aikaisemmista tutkimuksista. Perheen, ystävien ja kanssaopiskelijoiden tuki oli Lauderin ym. (2008) tutkimuksessa merkittävin tuen lähde. Opinnäytetyössä vertaistuki koettiin määrällisesti merkittävimmäksi tuen lähteeksi, mutta kaikista hyödyllisimmäksi opiskelijat kokivat kaiken tuen yhdessä. Tulos on looginen ja ennakoitavissa oleva ja se viestii etiikan opetuksen yleisestä toimivuudesta kättilökoulutuksessa. Hyödyllisin tuki saattoi tulla myös ohjaajalta tai opettajalta, mikäli heidän ohjaustaitonsa olivat monipuoliset.

Ei ole ihme, että opiskelijat kokivat saaneensa vertaisiltaan paljon tukea. Kättilökoulutuksen pitkä kesto ja tiivis työskentely oman ryhmän kesken luovat mah-

dollisuuden luokkakavereihin tutustumiseen. Tämä taas johtaa siihen, että luokkakaverit jakavat kokemuksiaan keskenään ja pohtivat niihin liittyviä eettisiä kysymyksiä myös koulun ulkopuolella. Vertaisten kanssa on helppo keskustella, sillä samassa tilanteessa oleva kykenee samaistumaan ja jakamaan kokemuksensa. Toisaalta opiskelijat kertoivat, että hyvä tukija tuo tilanteeseen myös uusia näkökulmia. Joskus eri alalla työskentelevä henkilö voi antaa juuri tällaista tukea. Kuitenkin eettistä pohdintaa voi harrastaa vaikka toinen osapuoli ei olisi-kaan perillä alan terminologiasta.

Kuten Romppanen (2011) on todennut, opiskelijat kokevat tuen saamisen ohjatussa harjoittelussa hyvin tärkeäksi. Haastatteluiden pohjalta selvisi, että usein opiskelijat kokivat eettisen osaamisen ohjauksen riittämättömäksi, eikä sitä tarjottu erikseen pyytämättä. Vaikka opiskelijoilta saatettiin kysyä oliko heillä mielen päällä jotain, opiskelijoiden mahdollisia ajatuksia tilanteen eettisestä puolesta ei erikseen tiedusteltu. Eettisiä asioita tunnuttiin pohtivan ainoastaan koulun määräämissä tavoite- ja arviointikeskusteluissa, joiden kriteereitä ohjaajat eivät aina edes ymmärtäneet. Hoitohenkilökunnan tottuminen ja rutinoituminen työhönsä voi aiheuttaa sen, että he saattavat nähdä hoitamisen suorittamisena. Opiskelijat taas saattavat pohtia tekemisiensä syitä ja seurauksia ennakkolou- lottomammin.

Opiskelijat pitivät laadukkaana ohjauksena tilanteiden suunnittelua ennalta ja läpikäyntiä jälkikäteen. Ness ym. (2010) kirjoittivat samojen käytäntöjen hyödyllisyydestä opiskelijaohjauksessa. Monella erityistä tarkkailua vaativalla alalla, esimerkiksi ilmailussa, on jo pitkään ollut käytössä briefing- ja debriefing- menetelmät. Miksi näitä ei siis hyödynnettäisi myös enemmissä määrin hoitoalalla ja opiskelijaohjauksessa? Tilanteen läpikäyminen ennen ja jälkeen auttaa opiskelijaa hahmottamaan tapahtuvaa sekä tapahtunutta. Etukäteen tilanteeseen perehtyminen mahdollistaa tilanteeseen valmistautumisen ja siinä toimimisen. Tilanteesta keskustelu ohjattuna jälkikäteen puolestaan mahdollistaa oppimisen ja kehittymisen niin, että opiskelijan onnistumisen kokemuksia vahvistetaan ja toisaalta kehittämiskohteisiin puututaan.

Opiskelijat kokivat saaneensa laadukasta ohjausta, kun ohjaajat ottivat huomioon heidän lähtökohtansa ja asemansa. On tärkeää, että ohjaaja ymmärtää opiskelijan tuen tarpeen osana opiskelijan ammatillista kehitystä. Ohjaajan on hyvä muistaa, että opiskelija on vasta kehittymässä alan osaajaksi ja tarvitsee ohjaajan esimerkkiä myös eettisen osaamisen alueella. Opiskelijan itsenäisen pohdinnan merkitystä ei voi kuitenkaan väheksyä, sillä se saa aikaan ammatillisen kehittymisen. Mitä enemmän opiskelija kohtaa ja pohtii eettisiä ongelmatilanteita, sitä paremmat ongelmanratkaisutaidot hänelle kehittyvät (mm. Altun 2003).

Opinnäytetyössä opiskelijat kokivat tuen haun koululta raskassoutuiseksi. Osa opiskelijoista kertoi, ettei ole edes osannut hakea apua koululta. Mahdollisesti opettajat eivät painota opiskelijoille riittävästi sitä, että opiskelijat voisivat ottaa yhteyttä kouluun eettisen ongelmatilanteen ilmentyessä ohjatusta harjoittelussa. Opiskelijat eivät myöskään osaa hyödyntää opettajien ammattitaitoa täysin. Opettajia pidettiin vaikeasti lähestyttävänä ja liian kiireisinä auttamaan opiskelijaa eettisissä ongelmatilanteissa. Mahtoiko tämä johtua siitä, että elämme edelleen hierarkkisessa yhteiskunnassa, jossa opettajien ja opiskelijoiden välillä vallitsee kuilu? Koulu saatetaan kokea erillisenä ohjatusta harjoittelusta, koska ne ovat eri organisaatioita ja opettajat eivät konkreettisesti ole yhteydessä ohjatun harjoittelun yksiköihin. Entä onko opettajille tarjolla riittävästi resursseja oppilaiden yksilöllistä ohjausta ja tukemista varten tai aktiiviseen yhteydenpitoon harjoitteluyksiköiden kanssa?

Toisaalta opiskelijat kokivat, että opettajilta saisi apua pyydettyä ja opettajien tarjoama tuki oli laadukasta, sillä opettajat pystyivät näkemään asiat neutraalisti ja monelta kannalta. Näin varmasti onkin, sillä opettajilla on usein pitkän hoitoalan työkokemuksen lisäksi ylemmän korkeakoulututkinnon tuoma tietotaito. Opiskelijat toivat kuitenkin esiin sen, että olivat saattaneet keskustella vastaan tulleista eettisesti haastavista tilanteista opettajan kanssa muiden, esimerkiksi koulutuksen etenemiseen liittyvien asioiden lomassa. Tämä saattaa johtua siitä, että opiskelijoiden on vaikea varata aikaa pelkästään eettisten kysymysten läpikäymiselle.

Kysyttäessä onnistuneista oppimismenetelmistä etiikan teoriaopetuksessa, opiskelijat mainitsivat useita käytössä olleita menetelmiä. Parhaiksi menetelmiksi opiskelijat olivat kokeneet keskustelua herättäneet oppimistavat. Aina työhön laitettu panos ei kuitenkaan vastannut oppimistulosta. Monet pitivät case- tai learning café- tyyppisiä menetelmiä niin hyvinä, että olisivat olleet valmiita korvaamaan itsenäiset tehtävät niillä. Toisaalta itsenäisen pohtimisen merkitystä korostettiin. Etiikan itsenäisten tehtävien katsottiin olevan työläitä, mutta ne kuitenkin kasvattivat opiskelijoita. Tästä voimme päätellä, että etiikan opetuksessa tulee käyttää monipuolisia menetelmiä, koska jokaisella opiskelijalla on omat oppimistavat ja -mieltymykset.

Etiikka kulkee läpi kättilökoulutuksen. Koulutuksen alussa on etiikan peruskurssi ja myöhemmin perehdytään kättilötyön etiikkaan. Näiden lisäksi viimeistä vuotetaan opiskelevien kättilöopiskelijoiden opetusjaksojen tavoitteissa ja sisällössä ei ollut mainintaa etiikasta. Opiskelijat kuitenkin kokivat, että eettistä pohdintaa oli nivottuna jonkin verran myös sellaisiin kursseihin, joissa ei varsinaisena aiheena ollut etiikka. Tätä pidettiin ammatillista kehitystä tukevana asiana. Etiikka voisi olla syytä lisätä myös opetusjaksojen suunnitelmiin näkyväksi, jotta se varmasti tulisi osaksi opintojakson sisältöä. Tällä hetkellä on hyvin opettajakoh- taista, liittääkö hän etiikan osaksi opetustaan.

Keskustelua herättäviä menetelmiä pidettiin erityisen hyödyllisinä ja tarpeellisina opintojen loppupuolella. Opiskelijat totesivat, että opintojen lopussa kaikilla oli ollut suuri tarve purkaa kertyneitä kokemuksiaan eettisiin tilanteisiin liittyen. Ammatillinen kasvu tapahtuu opiskelujen aikana, ja opiskelujen loppupuolella olevilla opiskelijoilla on paremmat valmiudet havainnoida ja ratkaista eettisiä ongelmatilanteita (mm. Berglund 2010). Lähes kaikki opiskelijoista toivat esiin, että olisivat kaivanneet vielä enemmän mahdollisuuksia eteen tulleiden tilanteiden yhteiselle läpikäymiselle. Opiskelijat pitivät myös opettajan omakohtaisien kokemusten kuulemista erittäin hyödyllisenä osana opetusta. Opettajien olisi hyvä siis tarjota opiskelijoille mahdollisuuksia tuoda opiskelijoiden kokemuksia esiin sekä jakaa omia kokemuksiaan ja hyödyntää niitä opetuksessa.

Jotkut opiskelijoista toivat julki, etteivät olleet vielä kohdanneet suurempia eettisiä ongelmia vähäisen työkokemuksen vuoksi. Toisaltaan opiskelijat osasivat tuoda monipuolisesti esiin eettisiä ongelmatilanteita. On varmasti opiskelijakoh- taista ja persoonasta riippuvaista, miten paljon opiskelija pohtii kohtaamiaan ongelmatilanteita ja eettistä osaamistaan. Ihmiset kuitenkin omaavat erilaisen arvopohjan, vaikka hoitotyöntekijöitä yhdistävätkin ammatilliset arvot ja eettiset ohjeet. Tämä vaikuttaa osaltaan siihen, että toiset kokevat tilanteen ongelmana, kun taas toiset eivät. Opiskelijan objektiivisuutta ja ongelmaratkaisutaitoja pa- rantaa opiskelijan itsetietoisuus ja sen kehittäminen, niin kuin Altun (2003) tut- kimuksessaan totesi. Opiskelijan löydettyä omat tavat käsitellä eettisiä ongel- matilanteita opiskelija kykenee prosessoimaan tapahtumia helpommin.

Usein opiskelijoiden saama tuki voi olla huomaamaton. Opiskelija saa tukea esimerkiksi kuuntelemalla yleistä keskustelua tai juttelemalla ystävänsä kanssa viikon tapahtumista. Tämän takia onkin tärkeää, että ohjatun harjoittelun yksi- kössä vallitsee avoin ilmapiiri, jossa henkilökunta kommunikoi keskenään ja mahdollistaa opiskelijan osallistumisen keskusteluun. Tämä pätee myös koulu- maailmassa niin, että toimivassa ryhmässä kaikilla on lupa tuoda mielipiteensä esille ja kokemuksista voidaan keskustella yhdessä. Henkilöstön lähimmän esimiehen ja ryhmien tutoropettajien vastuulla voidaan katsoa olevan hyvän ryhmädynamiikan luominen. Toki myös jokaisella yksilöllä on vastuu antaa tilaa eriäville eettisille näkökulmille.

8 KEHITTÄMIS- JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan kehittää INEC- projektin seuraavassa vaiheessa vastaamaan koulutuksen tarpeita. Tulokset ovat sovellettavissa etiikan opetuksessa kättilökoulutuksessa sisältäen ohjatun harjoittelun.

Opiskelijaohjaajia tulisi huomioida työyksiköissä esimerkiksi työmäärää karsimalla. Tämä mahdollistaisi ohjaajalle aikaa tukea opiskelijaa riittävästi myös etiikan osa-alueella. Laadukas opiskelijaohjaus sisältää konkreettisten työtehtävien ohjauksen lisäksi myös keskustelua ja pohdintaa. Opiskelijaa ei myöskään tule pitää työvoimana, vaan hänelle tulee tarjota monipuolista ohjausta ja tukea. Ohjaajien vähennetty työtehtävien määrä mahdollistaa opiskelijan perehdyttämisen potilaan yksilölliseen hoitoon, mitä opiskelijan tulisi myöhemmin omassa työssään hyödyntää.

Ammattihenkilöiden pitäisi tunnistaa eettiset ongelmatilanteet ja hyödyntää niitä ohjauksessaan. Ohjaajien tulisi saada säännöllisesti koulutusta opiskelijoiden ohjauksesta ja tavoista tukea opiskelijaa yksikölle ominaisten eettisesti haastavien tilanteiden kohtaamisessa. Opiskelijoiden hyväksi havainnoimia briefing- ja debriefing-menetelmiä tulisi käyttää opiskelijaohjauksessa. Ohjaajien on osattava tarjota tukea opiskelijoille eettisiä kysymyksiä herättävissä hoitotilanteissa. Uuden työntekijän kuuluisi saada myös ennen ensimmäistä ohjaussuhdettaan perehdytys työpaikkaan ja opiskelijaohjaukseen. Työyksikölle tyypilliset eettiset ongelmatilanteet tulisi olla opiskelijaohjaajalla selvillä, jotta hän kykenee laadukkaaseen ohjaukseen. Haastatteluista kävi ilmi, ettei ohjaajalla kuitenkaan tarvitse olla pitkää työkokemusta ollakseen hyvä ohjaaja; nuorella ohjaajalla voi olla tuoreessa muistissa opiskelijan tarpeet. Työyksikössä pitäisi olla selkeä suunnitelma siitä, miten opiskelija perehdytään harjoittelussa vastaantuleviin tyypillisiin eettisesti hankaliin tilanteisiin.

Työmaailmassa hoitotyöntekijöille on tarjolla työnohjausta, jonka tarkoitus on auttaa työntekijää jaksamaan työssään ja jäsentämään tunteitaan (Suomen työnohjaajat ry). Opiskelijoillakin olisi hyvä olla tällainen mahdollisuus. Opiskeli-

joiden mainitsema työyksikön purkutilaisuus voisi esimerkiksi toimia hyvänä väylänä päästä purkamaan ohjatussa harjoittelussa kohtaamiaan tilanteita. Työyksiköiden tulisi mahdollistaa, informoida sekä kannustaa opiskelijoita osallistumaan purkutilaisuuteen. Purkutilaisuus tulisi katsoa kuuluvan osaksi ohjattua harjoittelua ja ammatillista kasvua. Myös koulun tulisi tarjota opiskelijoille mahdollisuus keskustella mieltä askarruttavista asioista opettajan tai suunnitellusti pienryhmien kanssa. Koulun tähän asti järjestämä palautetunti ohjatun harjoittelun jälkeen ei välttämättä palvele kaikkia ryhmien suurien kokojen vuoksi.

Opettajille tulee tarjota lisää resursseja opiskelijoiden tukemiseen ja henkilökohtaisten keskustelujen järjestämiseen. Opettajien olisi hyvä muistuttaa tästä mahdollisuudesta opiskelijoita säännöllisesti. Opiskelijoille pitäisi luoda tunne siitä, että he voivat olla yhteydessä kouluun pienissäkin eettisistä ongelmatilanteista. Opettajien aikaisemmin kohtaamien eettisesti hankalien tilanteiden käyttöä esimerkkinä opetuksessa tulee lisätä sen hyödyllisyyden vuoksi. Opettajien tai oppilaiden kokemuksista voisi tehdä esimerkiksi caseja ja antaa opiskelijoille mahdollisuus pohtia niitä omien kokemustensa kautta. Koulun on hyvä tarjota monipuolisia opetusmenetelmiä, sillä ne hyödyttävät erilaisia oppimistapoja omaavia opiskelijoita.

Koulujen ja opettajien opetuskäytäntöjä tulisi yhtenäistää, jotta kaikki opiskelijat saisivat yhtä laadukasta opetusta. Etiikan tulisi olla luonnollinen osa kättilökoulutusta. Eettistä pohdintaa tulisi sisällyttää pienissä määrin useaan opintojaksoon läpi koulutuksen. Heti opintojen alussa oleva etiikan peruskurssi voisi olla helpommin ymmärrettävä ja käytännönläheisempi. Todellisesta elämästä otetut caset toimivat hyvinä havainnointikeinoina. Opintojen loppupuolella etiikan opetuksessa tulisi painottaa kokemusten vaihtoa ja niistä keskustelua sekä oppimista.

INEC- projektin seuraava työvaihe on kehittää opetuksellisia työkaluja sekä täydennyskoulutus- ja mentorointipaketti niin oppilaitoksille kuin ohjatun harjoittelun yksiköille. Koska kättilöopiskelijoiden kokemuksia saamastaan tuesta eettisessä osaamisessa on kartoitettu Suomessa vain vähän, olisi jatkotutkimus perusteltua. Olisi hyödyllistä saada selville, mitkä asiat vaikuttavat opiskelijoiden tuetuk-

si tulemisen tunteeseen ja kehittää niiden pohjalta keinoja, joilla voitaisiin auttaa opiskelijaa eettisessä osaamisessa. On löydettävä tapoja, miten etiikan opetusta tulisi muuttaa, jotta se hyödyttäisi opiskelijaa ammatillisessa kasvussa.

Lisäksi jatkossa olisi hyödyllistä selvittää, mitkä asiat vaikuttavat siihen, että opiskelijan ja opettajan vuorovaikutussuhteesta saisi avoimemman. Kätilöiden eettistä osaamista sekä eettisten ongelmatilanteiden havaitsemista ja niihin reagoimista tulisi myös tutkia. Ammattikorkeakoulujen resurssien kohdentamisesta on jatkossakin käytävä keskustelua, jotta opiskelijoilla olisi mahdollisuus opettajien tarjoamaan riittävään tukeen etiikan osa-alueella. Kehittämistyönä tämän opinnäytetyön pohjalta voitaisiin tuottaa opettajille tai ohjatun harjoittelun ohjaajille opas opiskelijaa hyödyttävistä ohjausmenetelmistä eettisessä osaamisessa. Toisaalta myös opiskelijoille voitaisiin kehittää omaa eettistä osaamista arvioiva työkalu.

LÄHTEET

Aira, M. & Seppä, K. 2010. Laadullinen ja määrällinen tutkimus lääketieteessä. Suomen lääkäri-lehti. Vol. 65, No 9, 805-810. Viitattu 3.4.2013 <http://www.fimnet.fi/cl/laakarilehti/pdf/2010/SLL92010-805.pdf>.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4., uudistettu painos. Riika: In Print.

Altun, I. 2003. The perceived problem solving ability and values of student nurses and midwives. *Nurse Education Today* Vol 23, 575–584.

Berglund, M-T. 2010. Kätilöopiskelijoiden kokemuksia eettisen osaamisensa kehittymisestä kätilökoulutuksen aikana. Pro gradu-tutkielma. Turku: Turun yliopisto.

Brunou, S. 2009. Sairaanhoidajaopiskelijoiden ohjattujen käytännön harjoittelujen aikana ilmenneet eettiset ongelmat. Turun yliopiston julkaisuja. Turku: Turun yliopisto, 74.

Church, S. & Ekberg, M. 2012. Student midwives' responses to reproductive ethics: A qualitative focus group approach using case scenarios. United Kingdom: Elsevier Ltd, 1-7.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. 15-17. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

INEC 2013. Lifelong Learning Programme Application Form. Detailed description of the project.

Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2003. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. 2. uudistettu painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Juujärvi, S.; Myyry, L. & Pessa, K. 2007. Eettinen herkkyyden ammatillisessa toiminnassa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen K. 2010. Tutkimus hoitotieteessä. 1.-2. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kyngäs, H.; Kääriäinen, M.; Poskiparta, M.; Johansson, K.; Hirvonen, E. & Renfors, T. 2007. Ohjaaminen hoitotyössä. Porvoo: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Laine, A.; Ruishalme, O.; Salervo, P.; Sivén, T. & Välimäki, P. 2009. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. 9., uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Lauder, W.; Watson, R.; Topping, K.; Holland, K.; Johnson, M.; Porter, M.; Roxburg, M. & Behr, A. 2008. Issues in undergraduate education. An evaluation of fitness for practice curricula: self-efficacy, support and self-reported competence in preregistration student nurses and midwives. *Journal of Clinical Nursing*. United Kingdom: Blackwell Publishing Ltd, 1858-1867.

Leino-Kilpi, H. 2009a. Etiikka kätilötyössä. Teoksessa Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. Etiikka hoitotyössä. 5., uudistettu painos. Porvoo: WSOY Oppimateriaalit Oy, 198–209.

Leino-Kilpi, H. 2009b. Eettinen ongelmanratkaisu. Teoksessa Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. Etiikka hoitotyössä. 5., uudistettu painos. Porvoo: WSOY Oppimateriaalit Oy, 61.

Ness, V.; Duffy, K.; McCallum, J. & Price, L. 2010. Supporting and mentoring nursing student in practice. *Nursing standard*. Vol 25, No 1, 41-46.

Numminen, O. 2010. Nursing ethics education in Finland from the perspective of codes of ethics. Väitöskirja. Hoitotieteen laitos. Turku: Turun yliopisto.

Pihlainen, A. 2000. Hyvä, ihanteellisuus ja epäitsekkyyden arvo- ja arvostuskäsityksinä terveydenhuollon koulutuksessa ja työelämässä. Väitöskirja. Hoitotieteen laitos. Tampere: Tampereen yliopisto, 113.

Poikela, S. & E. 2002. Ongelmaperustainen oppiminen. Viitattu 4.11.2013 <https://www12.uta.fi/kirjasto/nelli/verkkoaineistot/kasv/poikela97.pdf>.

Repo, A. 2009. Etiikan teoriaa. Teoksessa Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. Etiikka hoitotyössä. 5., uudistettu painos. Porvoo: WSOY Oppimateriaalit Oy, 37.

Rinne, J. 2011. Hoitotyön opettajan ammattietiikka–hoitotyön opiskelijoiden arvioimana. Pro gradu-tutkielma. Turku: Turun yliopisto.

Romppanen, M. 2011. Hoitotyön opiskelijoiden merkitykselliset hoitamisen kokemukset ja niistä oppiminen kliinisessä oppimisympäristössä. Väitöskirja. Hoitotieteen laitos. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto, 178.

Salovaara, H. 2004. Case-työskentely. Viitattu 4.11.2013 http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_6/case_tyoskentely.htm.

Suomen Kätilöliitto ry 2004. Laatusuunnitelma - kätilötyön eettiset ja laadulliset perusteet. Viitattu 23.1.2013 http://www.suomenkatiloliitto.fi/static/tiedolla_taidolla_tunteella.pdf.

Suomen työnohjaajat ry. Mitä työnohjaus on. Viitattu 9.10.2013. <http://www.suomentyonohjaajat.fi/tyonohjaus/>.

Sutcliffe, H. 2011. Understanding the NMC code of conduct: a student perspective. Nursing Standard. Vol. 25, No 52, 35-39.

Turun ammattikorkeakoulu 2013a. Lukusuunnitelma. Viitattu 11.10.2013 https://ops.turkuamk.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjOps/tab/tab/sea?ryhma_id=2758255&koulohj_id=2755002&valkiel=fi&stack=push.

Turun ammattikorkeakoulu 2013b. Opetussuunnitelmat. Viitattu 11.10.2013 https://ops.turkuamk.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjSel/tab/tab/fet?valkiel=fi&koulohj_id=2754996&ryhma_id=2996779&ryhmyyp=1&amk_id=2754565.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 10.10.2013 http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

Wood, D. 2003. ABC of learning and teaching in medicine, Problem based learning. Viitattu 30.10.2013 <http://oppivaohjaaja.blogspot.fi/2010/12/ongelmalahtoinen-oppiminen-olo-eli.html>. > Diana F. Wood: ABC of learning and teaching in medicine, Problem based learning

Ylitalo, A. 2012. Aktivoivia opetusmenetelmiä. Viitattu 4.11.2013 <http://www.slideshare.net/aylitalo/aktivoivia-opetusmenetelmi>.

Özcan, M.; Akpınar, A. & Ergin, A. 2012. Personal and professional values grading among midwifery students. Nursing Ethics. Vol 19, No 3, 399–407.

Hakupolku

Päivämäärä	Tietokanta	Hakusana	Rajoitteet	Tulokset	Valittu tutkimus ja tekijä
21.1.2013	Google Scholar	eettinen osaaminen hoitotyössä	-	5350	Brunou S. 2009. Sairaanhoidajaopiskelijoiden ohjattujen käytännön harjoittelujen aikana ilmenneet eettiset ongelmat.
21.1.2013	Medic	kättilö* eetti* opisk*	2005- Asiasanojen synonyymit käytössä	1	Berglund M. 2010. Kättilöopiskelijoiden kokemuksia eettisen osaamisensa kehittymisestä kättilökoulutuksen aikana.
		opisk* etiik*	ks. yllä	12	Rinne J. 2011. Hoitotyön opettajan ammattietiikka hoitotyön opiskelijoiden arvioimana.
21.1.2013	Cinahl	ethic* midwif* student*	2005-2013	42	Özcan M. ym 2012. Personal and professional values grading among midwifery students.
23.4.2013	Cinahl	value nurse student	2008-2013 Linked full text English	68	Lauder ym. 2008. An evaluation of fitness for practice curricula: self-efficacy, support and self-reported competence in preregistration student nurses and midwives.
23.4.2013	PubMed	ethic midwife student		89	Sutcliffe, H. 2011. Understanding the NMC code of conduct: a student perspective. Church, S. & Ekberg, M. 2012. Student midwives' responses to reproductive ethics: A qualitative focus group approach using case scenarios.
23.4.2013	Medic	etiikka	2000-2013	32	Romppanen, M. 2011. Hoitotyön opiskelijoiden

					merkitykselliset hoitamisen kokemukset ja niistä oppiminen kliinisessä oppimisympäristössä.
5.9.2013	Cinahl	nursing stud* mentor* support*	2008-2013 Linked full text English	64	Ness ym. 2010. Supporting and mentoring nursing students in practice.
5.9.2013	Medic	nurs* ethic*	2008-2013 English	3	Numminen, O. 2010. Nursing ethics education in Finland from the perspective of codes of ethics.
		etiik* hoitotyö* koulu*	2000-2013 Vain kokotekstit Asiasanojen synonyymit käytössä	4	Pihlainen, A. 2000. Hyvä, ihanteellisuus ja epäitsekkyyys arvo- ja arvostuskäsitteinä terveydenhuollon koulutuksessa ja työelämässä.

Teemahaastattelurunko

A. Kätilöopiskelijoiden kokemukset tuesta eettisessä osaamisessa

- Koetko saaneesi tukea eettisessä päätöksenteossa?
 - Onko tukea tarjottu vai onko sitä pitänyt pyytää?
- Kuvaile minkälaisia nämä tilanteet ovat olleet?

B. Tahot joista opiskelijat ovat saaneet tukea eettisessä osaamisessa

- Mistä olette kokeneet saaneenne tukea eettiseen osaamiseen?
- Ketkä sinua ovat tukeneet:
 - koulu
 - perhe
 - ystävät
 - koulukaverit
 - harjoittelupaikat
 - ohjaajat?
- Keneltä olet kokenut saaneesi eniten/vähiten tukea?
- Kenen antama tuki on ollut hyödyllisintä? Miksi?
- Keneltä olisit toivonut saaneesi enemmän tukea? Miksi?

C. Eettisten ongelmatilanteiden käsittely

- Miten eettisiä ongelmatilanteita on käsitelty?
 - Oletko käsitellyt niitä yksin vai tuettuna?
- Onko asioista keskusteltu? Suullisesti/sähköpostilla? Case-menetelmällä? Jollain muulla menetelmällä?
- Koetko, että ongelmaa olisi pitänyt käsitellä jollakin muulla tavalla? Millä?
- Minkä käsittelytavan olet kokenut onnistuneeksi?
- Onko eettisiä ongelmatilanteita käsitelty riittävästi?

- Onko eettinen osaaminen huomioitu ohjatun harjoittelun tavoitteissa ja arvioinnissa? Miten?

Mitä muuta haluaisitte sanoa, kommentoida tai nostaa esille?

Saatekirje

Hyvä kättilöopiskelija,

Olemme kolmannen vuoden sairaanhoitaja- ja kättilöopiskelijoita Turun ammatti-
korkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme kättilöopiskelijoiden kokemuksista
saamastaan tuesta eettisessä osaamisessa. Tavoitteenamme on saada selville,
minkälaisia kokemuksia kättilöopiskelijoilla on saamastaan eettisestä tuesta,
mistä he ovat kokeneet saaneensa tukea ja miten ongelmatilanteita on käsitelty.
Tulosten perusteella on tarkoitus kehittää kättilökoulutusta vastaamaan opiskeli-
jan tarpeita etiikan osa-alueella.

Työmme on osa Increasing Ethical Competence in Midwifery Education and
Practice-hanketta (INEC). INEC on kolmivuotinen kansainvälinen hanke, joka
toteutetaan Suomen, Viron ja Sveitsin välisenä yhteistyönä. INEC:n tavoitteena
on lisätä eettistä osaamista kättilökoulutuksessa sekä tuottaa etiikan täydennys-
koulutuspaketti kättilöille. Tavoitteet perustuvat lisääntyneisiin monimuotoisiin
eettisiin ongelmiin ja haasteisiin kättilötyössä.

Tulemme keräämään aineiston haastattelemalla. Haastattelu kestää 30–60 mi-
nuuttia. Haastattelu tullaan nauhoittamaan aineiston analysoinnin helpottami-
seksi. Haastattelumateriaali tullaan tuhoamaan analysoinnin valmistuttua. Osal-
listuminen haastatteluun on vapaaehtoista ja haastateltavilla on oikeus keskeyt-
tää haastatteluun osallistuminen koska tahansa. Haastateltavien anonymiteetti
tulee olemaan suojattuna koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Terveisin,
Liisa & Taija

Aarnio Liisa
xxx-xxxxxxx
liisa.aarnio@students.turkuamk.fi

Hakonen Taija
taija.hakonen@students.turkuamk.fi

Ohjaava opettaja
Berglund Mari, xxx-xxxxxxx
mari.berglund@turkuamk.fi

Suostumus tutkimukseen

Turun ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelman opinnäytetyö: Kätilöopiskelijoiden kokemukset saamastaan tuesta eettisessä osaamisessa. Opinnäytetyöllemme on myönnetty tutkimuslupa.

Suostun osallistumaan edellä mainittuun tutkimukseen. Ennen suostumustani tutkimukseen olen saanut saatekirjeen, jossa minulle on annettu tietoa tutkimuksesta ja oikeuksistani. Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Päiväys

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijät
Aarnio Liisa
xxx-xxxxxxx
liisa.aarnio@students.turkuamk.fi

Hakonen Taija
taija.hakonen@students.turkuamk.fi

Ohjaava opettaja
Berglund Mari
xxx-xxxxxxx
mari.berglund@turkuamk.fi

Esimerkki aineiston analyysistä

Alkuperäisimaisuus	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria	Yläkategoria
<p>”Sekä että. Viikolla kun vähän erakoituu niin tulee mietittyä vähän enemmän itsekseen juttuja. Ja sit taas toisinpäin....kanslia tai sosiaalitila...niissä aika usein on sellasia tilanteita joissa käydään jotain tilannetta läpi. Se voi olla hyvin semmonen missä ite ei varsinaisesti edes osallistu koko potilaan hoitamiseen mut tavallaan sit kuulee ja oppii ja saa sillai tavallaan kokemusta sit kuitenkin.” (opisk.A)</p> <p>”mut mä tykkään kyllä puhua niistä asioista jonkun muun kanssa ja jakaa ne.” (opisk.B)</p> <p>”vanhemmiten tullu sellaseks et mä pähkäilen aika paljon juttuja ja menetän ihan yöunianikin sillä pähkäilemisellä. Kyl mä niitä puhunkin.” (opisk.C)</p>	<p>Pohtinut viikolla asioita enimmäkseen yksin ja viikonloppuisin tuettuna.</p> <p>Kokenut hyötyvänsä kansliassa tai sosiaaliloissa yleisesti käydyistä keskusteluista.</p> <p>Käsitellyt ongelmatilanteita juttelemalla muiden kanssa.</p> <p>Käsitellyt ongelmatilanteita pähkäilemällä niitä yksin menettäen välillä jopa yöuniakin.</p> <p>Käsitellyt myös puhumalla.</p>	<p>Käytössä olleet menettelmät</p>	<p>Eettisten ongelmatilanteiden käsittely</p>

<p>”...tuki pitää oma-aloitteisesti ite hakee...ohjaaja voi antaa itelle sellasii työkalui, millä sä voit pohtia ja käsitellä sit itte päässä...” (opisk.D)</p>	<p>Käsitellyt ongelmatilanteita itsenäisesti ohjaajalta saamiensa työkalujen avulla.</p>		
<p>”Kyl mä ehkä oon pyytäny apua, mut ajallisesti sitä pohtii sit kotona pidempään vielä, mut kyl mä yleensä oon koittanut ottaa puheeks.” (opisk.E)” ...siellä harjoittelussa jonkin verran puhutaan, ehkä se enemmän sellaista kahdenkeskeistä jutustelua...” (opisk.A)</p>	<p>Käsitellyt ongelmatilanteita ajallisesti eniten yksin, mutta pyrkinyt ottamaan asian puheeksi ja pyytämään. Kokenut kahdenkeskeisen keskustelun pääsääntöiseksi menetelmäksi harjoittelussa.</p>		
<p>” Case, learning cafe (menetelmä jota käytetty koulussa)” (opisk.A)</p>	<p>Koulussa käytössä ollut caset ja learning cafeet.</p>		
<p>”...mut just tosta learning cafesta, et mä koin sen jotenkin tosi hyödylliseksi..” (opisk.B)</p>	<p>Kokenut learnig cafeen todella hyödylliseksi.</p>		
<p>”...etiikan yksi itsenäinen tehtävä, jossa sai ite päättää jonkun etiikan ongelman ja sai pohtia sitä. niin tota se oli ehkä siihen kohtaan ihan hyvä...”</p>	<p>Kokenut itsenäisen tehtävän, jossa pitänyt pohtia itsemäärittämää etiikan ongelmaa, hyvänä.</p>		

<p>(opisk.B)</p> <p>”...keskivaiheilla joku etiikan kurssi, jossa oli jotain teoriaa ja sit tentti ja nyt oli tää. (etiikan kurssi).” (opisk.B)</p> <p>”...vertaistuki et pystyy jakamaan ne kokemukset...” (opisk.B)</p> <p>”... siitäkin oppii kun kuulee mitä muut hoitajat keskenään juttelee.” (opisk.B)</p> <p>”Silloin neonatalogian kurssilla piti pitää sitä oppimispäiväkirjaa ja se oli todella hyödyllinen...” (opisk.B)</p> <p>”...caseista kiinni. Joskus ollu ihan surkeita, että se on opettajasta kiinni.” (opisk.B)</p>	<p>Koulussa käsitelty etiikkaa kahdella etiikan kurssilla, joissa ollut teoriaa ja tentti.</p> <p>Yhtenä menetelmänä on ollut vertaistuki, jonka avulla on voinut jakaa kokemuksia.</p> <p>Kokenut oppivansa muiden hoitajien keskustelua kuuntelemalla.</p> <p>Kokenut oppimispäiväkirjan pitämisen todella hyödyllisenä.</p> <p>Kokenut että caset ovat toimineet hyvin, mikäli opettaja on osannut valkata niihin hyvät aiheet.</p>		
---	--	--	--

<p>"... kätilötyön etiikkakurssit, etiikka ja historia..." (opisk.C)</p>	<p>Koulussa ollut kurssit Kätilötyöetiikka ja Eetiikka ja Historia.</p>		
<p>"... sitten on tietty niitä, mitä käydään harjoitteluiden jälkeen...(palautetunti koulussa)" (opisk.C)</p>	<p>Koulussa on ollut käytössä harjoittelujen jälkeä palautetunti.</p>		
<p>"... kyl mä oon kuitenkin keskustellu..." (opisk.C)</p>	<p>Käyttänyt keskustelua menetelmänä.</p>		
<p>"... oma pohdinta on se sit jonkun esseän kautta tai jonkun muun et sä joudut vähän väkisinkin tavallaan pohtiin sitä ja miettii niin jotenkin kyl sekin niinku kasvattaa..." (opisk.C)</p>	<p>Kokenut kasvattavaksi oman pohdinnan esseän tai jonkun muun tehtävän avulla.</p>		
<p>"...itse asiassa tosi paljon siin semmosesta keskustelun tarkkailusta ja millä tasolla ne ihmiset keskustelee ja miten ne on hoitanut..." (opisk.C)</p>	<p>Kokenut oppivansa toisten keskustelun tarkkailemisesta.</p>		
<p>"... mä pähkäilen aika paljon juttuja ja menetän ihan yöunianikin..." (opisk.C)</p>	<p>Miettinyt paljon eettisiä asioita itsekseen ja menettänyt jopa yöunia niiden vuoksi.</p>		

<p>"...mutta kun viimeksi oli se etiikan essee..." (opisk.C)</p>	<p>Etiikan essee ollut käytössä.</p>		
<p>"Mä olen vuoden aikaisemmin aloittanut kuin te, niin silloin oli tois paljon niitä tutoriaaleja." (opisk.C)</p>	<p>Koulussa ollut käytössä tutoriaaleja.</p>		
<p>"... tehtiin ajatuskartat just tuossa learning coffeesa..." (opisk.C)</p>	<p>Koulussa ollut käytössä ajatuskartan luominen learning cafeen pohjalta.</p>		
<p>" ...ruokalassa, kun saa vähän juteltua, vaihdettua ajatuksia, niin saa helposti sellasta näkökantaa." (opisk.D)</p>	<p>Kokenut keskustelun toiste opiskelijoiden kanssa hyväksi erilaisten näkökantojen saamiseksi.</p>		
<p>" PBL... ne oli silloin hirveen kivoja juttuja..." (opisk.D)</p>	<p>Kokenut ongelmalähtöisen menetelmän (Practise based learning) mukavaksi tavaksi oppia.</p>		
<p>" Tais olla joo joku essee." (opisk.D)</p>	<p>Koulussa ollut kirjoitettu essee etiikan ongelmasta.</p>		

<p>”Sellaisen kahdenkeskeisen käsittelytavan ohjaajan kanssa.” (opisk.D)</p>	<p>Harjoittelussa kokenut hyödylliseksi kahdenkeskeisen käsittelytavan kanssa ohjaajan kanssa.</p>		
<p>”Ne on kivoja ne kun opettajat kertovat omakohtaisia kokemuksia ja sit keskustellaan niistä yhdessä ja avataan niitä tilanteita.” (opisk.D)</p>	<p>Koulussa opettaja kertonut omakohtaisia kokemuksia, joista on käyty yhdessä keskustelua.</p>		
<p>” eettisiä asioita pohditaan ja on ollu jotain kirjallisia töitä siihen liittyen...” (opisk.E)</p>	<p>Koulussa on pohdittu eettisiä asioita ja tehty kirjallisia töitä.</p>		
<p>”...ammattitaitoiset ohjaajat...heiltä oon saanu esimerkin avulla tukea...” (opisk.E)</p>	<p>Kokenut saaneensa tuke ammattitaitoisilta ohjaajilta.</p>		
<p>” Jonkun verran on ainakin voinu keskustella.” (opisk.E)</p>	<p>Kokenut voivansa keskustella ainakin jonkun verran perheensä kanssa.</p>		
<p>”...mut ajallisesti sitä pohtii sit kotona pidempään vielä...” (opisk.E)</p>	<p>Pohtinut itsenäisesti eettisiä asioita.</p>		

”...ollaan jollain tunnilla käsitelty jotain semmosta, et on saanu tuoda esiin jotain esimerkkejä...” (opisk.E)	Koulussa tuotu jollain tunneilla omia kokemuksia esiin.		
”Joo PBL, mis oli aina joku case ja sit sitä yhdessä työstettiin.” (opisk.E)	Koulussa ollut käytössä ongelmalähtöinen menetelmä.		
”...harjoittelun jälkeen se palautetunti koulussa...ja missä sit kaikki on vähän enemmän kuin parilla sanalla kertonut siitä omasta harjoittelusta.” (opisk.E)	Koulussa on ollut harjoittelun jälkeen palautetunti, jossa jokainen on saanut lyhyesti kertoa omasta harjoittelusta.		